Закатнов Дитро

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач відділу виховання і професійної кар'єри
Інститут професійної освіти НАПН України

ЄВРОПЕЙСЬКІ ІНСТРУМЕНТИ КАР'ЄРНОГО РОЗВИТКУ МОЛОДІ

Актуальність дослідження. Професійна орієнтація та консультування з кар'єри є складниками якісної професійної підготовки та важливими елементами системи психолого- педагогічної підтримки здобувачів професійної освіти стосовно вибору та реалізації освітньо-професійних траєкторій впродовж періоду економічної активності людини. Ефективна робота у цьому напрямі сприяє підвищенню мотивації до навчання, розвитку самостійності й відповідальності, формуванню реалістичних професійних очікувань, а також забезпеченню оптимального входження випускників у ринок праці. У сучасних умовах ці процеси потребують оновлення відповідно до міжнародних тенденцій, застосування сучасних технологій кар'єрного консультування та посилення взаємодії між закладами освіти, роботодавцями й органами управління освітою.

Основні результати: одним з напрямів інноваційного розвитку професійній орієнтації та консультуванні з кар'єри на європейському просторі є реалізація проєкту довгострокового консультування Cedefop. Для надання загальнодоступних якісних послуг з кар'єрного консультування по всій Європі Рада Європейського Союзу у 2008 році ухвалила резолюцію про покращення ролі консультування протягом життя (lifelong guidance) в стратегіях навчання протягом життя (lifelong learning strategies) [1]. У резолюції визнається центральне місце консультування в політиці освіти та навчання, а також його провідна роль у підтримці зростання зайнятості та успішної кар'єри. Вона визначає чотири пріоритетні сфери політики у сфері професійної орієнтації та консультування з кар'єри:

– заохочення до набуття навичок управління власною професійною кар'єрою протягом усього життя;

– забезпечення доступу усіх громадян до послуг консультування з кар'єри;

– забезпечення надання якісних послуг з консультування з кар'єри;

– заохочення координації та співпраці між різними національними, регіональними та місцевими інституціями, що зацікавлені у наданні відповідних послуг.

У Рекомендації щодо розробки політики та систем професійної орієнтації впродовж життя, який є рамковим документом для країн ЄС, професійну орієнтацію визначено як безперервний процес, що дає змогу громадянам у будь-якому віці та на будь-якому етапі життя визначати свої здібності, компетентності та інтереси, ухвалювати обґрунтовані освітні та професійні рішення й управляти своїм особистим шляхом у сфері навчання, працевлаштування та інших середовищах, де ці компетентності здобуваються та/або застосовуються. Професійна орієнтація включає індивідуальні та колективні дії, пов'язані з наданням інформації, оцінкою здібностей, консультуванням, викладанням навичок ухвалення рішень, навичок управління кар'єрою тощо. Професійна орієнтація впродовж життя надає людям інструменти та підтримку для самостійного і поінформованого вибору – як в освіті, так і на ринку праці, у тому числі в транснаціональному контексті [2].

Робота Cedefop у сфері професійної орієнтації і консультування з кар'єри протягом життя спрямована на зміцнення відповідних систем та політики релевантного консультування, які відповідають динамічним потребам людей протягом їх економічно активного життя. У рамках розвитку концепції lifelong guidance було реалізовано низку досліджень стосовно моніторингу та оцінки в професійній орієнтації та консультуванні з кар'єри (європейські стандарти моніторингу та оцінки систем і послуг професійної орієнтації протягом життя) [3; 4], що базуються, зокрема, на попередній роботі стосовно створення стандартів компетенцій фахівців з консультування [5], розробкою систем професійної орієнтації та консультування з кар'єри [6] тощо.

На сайті Sedefor у директорії lifelong guidance systems (https://www.cedefop.europa.eu/en/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices) розміщено описи національних систем професійної орієнтації і розвитку кар'єри у державах-членах Європейського Союзу, ЕЕА (Європейської економічної зони), EFTA (Європейської асоціації вільної торгівлі) та країнах, що приєднуються до ЄС.

До числа сучасних тенденцій щодо механізмів співпраці та координації між різними установами та організаціями, відповідальними за професійну орієнтацію, і надавачами відповідних послуг, можна віднести такі: розробка національних міжгалузевих стратегій розвитку кар'єри, пов'язаних із компетенціями, освітою, зайнятістю та соціальною політикою; розширення міжгалузевої та мультидисциплінарної мережевої співпраці; у відповідних напрямах; створення національного органу та забезпечення його ресурсами для здійснення координації у сфері профорієнтації; сприяння регіональному співробітництву для вирішення місцевих проблем і потреб у сфері профорієнтації та консультування з кар'єри; створення механізмів для підтримки координації та співпраці між органами державного управління та інституціями, відповідальними за кар'єрний розвиток молоді; забезпечення ефективної взаємодії між навчальними закладами та державними службами зайнятості, між службами розвитку кар'єри та роботодавцями тощо; створення дієвих механізмів співпраці між суб'єктами, що здійснюють профорієнтаційну роботу та зацікавлені в її результатах (владні структури, заклади освіти, роботодавці, молодіжні організації,громадські організації та ін.) [7].

Стосовно системи професійної освіти визначається, що її завданнями є підтримка студентів у виборі, зміні або продовженні навчання; допомога у переході до світу праці; розвиток навичок самоуправління кар'єрою; формування навичок взаємодії з роботодавцями та ринком праці. Вважається, що ефективна профорієнтаційна робота з учнями закладів професійної освіти: знижує ризик випадкового вибору професії; підвищує ймовірність завершення

навчання за обраною професією сприяє успішному працевлаштуванню. Її ознаками є: інтеграція профорієнтації у навчальні програми професійної освіти; використання моделей дуального навчання або стажувань у співпраці з бізнесом; надання індивідуальних консультацій і підтримки при переході на ринок праці; використання кар'єрних портфоліо, саморефлексії, планів особистісного та професійного розвитку; розвиток «м'яких навичок» (soft skills), підприємливості, адаптивності; співпраця з службами зайнятості, соціальними партнерами, підприємствами [2].

Реалізація концепції lifelong guidance здійснюється, зокрема, мережею національних ресурсних та інформаційних центрів з питань консультування Euroguidance (https://euroguidance.eu/). Усі центри Euroguidance мають спільні цілі, а саме: підтримка розвитку європейського виміру професійної орієнтації та консультування з кар'єри протягом життя; підтримка розвитку компетенцій фахівців з консультування; надання інформації та забезпечення комунікації щодо європейського виміру консультування. В Україні Центр Euroguidance функціонує на базі Національного агентства кваліфікацій за погодженням з Міністерством освіти і науки України. Метою діяльності центру Euroguidance в Україні є розвиток системи професійної орієнтації протягом усього життя через призму європейського досвіду шляхом поширення інформації, здійснення комунікації щодо європейських стандартів професійної орієнтації, надання методичної підтримки фахівцям-практикам та сприяння розвитку національної політики в цій сфері [8].

Список використаних джерел

1. Council of the European Union. (2008). *Council Resolution on better integrating lifelong guidance into lifelong learning strategies.* In: 2905th Education, Youth And Culture Council meeting Brussels, 21 November 2008. https://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/educ/104236.pdf

2. Sultana R. G. (2015). *Guidelines for policies and systems development for lifelong guidance: A reference framework for the EU and for the Commission.:European Lifelong Guidance Policy Network* (ELGPN). https://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/english/elgpn-tools-no-6-guidelines-for-policies-and-systems-development-for-lifelong-guidance/

3. Harrison, C.; Villalba-Garcia, E., & Alan Brown, A. (2022). *Towards European standards for monitoring and evaluation of lifelong guidance systems and services:* Vol. 1. Luxembourg: Publications Office. Cedefop working paper, № 9. http://data.europa.eu/doi/10.2801/422672

4. Cedefop (2023). *Towards European standards for monitoring and evaluation of lifelong guidance systems and services* (Vol. II): a preliminary list of indicators for quality frameworks. Luxembourg: Publications Office. Cedefop research paper. http://data.europa.eu/doi/10.2801/754351

5. Cedefop (2009). *Professionalising career guidance: Practitioner competences and qualification routes in Europe.* https://www.cedefop.europa.eu/files/5193_en.pdf

6. Cedefop (2008). *From policy to practice A systemic change to lifelong guidance in Europe.* https://www.cedefop.europa.eu/files/5182_en.pdf

7. European Training Foundation. (2020). *International trends and innovation in career guidance.* Volume l. Thematic chapters. European Training Foundation https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2020-11/innovation_in_career_guidance_vol._1.pdf

8. Європейський вектор розвитку: три ключові центри в Україні Europass, Euroguidance та Національний координаційний центр Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя. (2025). Національне агентство кваліфікацій. https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2025/03/fedyuk-v._europass.euroguidance.nkcz-yerk-28.03.2025.pdf